

slaar sig ned et Sted. Paa Grund af deres omflakkende Levevis har man ofte Lejlighed til at se en saadan ny Kolonidannelse. De lønner imidlertid deres „Beskyttere“, Hættemaagerne, daarligt, idet de ødelægger de Kuld, der staar dem i Vejen, og fordriver de gamle Fugle, noget allerede ROAR CHRISTENSEN¹⁾ har iagttaget. Paa Hirsholmene fandtes saaledes to store Kolonier af Hættemaager beliggende ganske tæt ved hinanden og tællende henholdsvis 201 og 375 Par (i 1939; jfr. Fig. 1, p. 21). I 1940 fandt ubegribeligt nok en Koloni paa ca. 2000 Splitterner paa at slaa sig ned mellem disse to Hættemaagekolonier og fortrængte derved Størstedelen af Maagerne, saaledes at der i 1941 blot var henholdsvis 122 og 73 tilbage. Maaske kan det i Tilfældet Splitterner *versus* Hættemaager bero alene paa psykologiske Aarsager, at den ene søger den andens Selskab. Maaske udløses Splitternernes sociale Instinkt ved Synet af de tætbebyggede Kolonier af Hættemaager, idet jo denne Art er i fuld Gang med Rugningen, naar Splitternerne ankommer til deres Yngleplads. Paa den anden Side er Hættemaagerne betydeligt mere aggressive og stridbare end Splitternerne og kan af den Grund yde dem en vis Beskyttelse mod paatrængende Krager og andre Fjender. De mindre Hav- og Fjordterner er betydeligt mere paagaende og aggressive end Splitternerne og kan derfor klare sig selv; de yngler helst i sluttede Kolonier for sig selv; nogen Tilknytning til Hættemaagøn søges ikke og behøves altsaa heller ikke.

Nogle iagttagelser over redebyggende Pirol.

C. FRITHJOF CHRISTIANSEN og S. E. POULSEN.

Pirolens Redebygning er et af de mange biologiske Spørgsmaal, som stadig ikke er fuldt klarlagt. Den specielle Rede-konstruktion, selve Redeanbringelsen og Fuglens Uvillie mod at være under Observation er Vanskeligheder, som paa Forhaand bidrager til at hindre et godt Resultat, endvidere maa

¹⁾ R. CHRISTENSEN: Dvergmaagen (*Larus minutus*) som Ynglefugl paa Klægbanken i Ringkjøbing Fjord. — Videnskabelige Meddelelser fra den naturhistoriske Forening i Kjøbenhavn for Aaret 1905, Bd. 57, p. 245.

det være en Betingelse, at Redebygningen følges fra allerførste Stadium.

Efterfølgende Iagttagelser er gjort i Kongelunden paa Amager, Sommeren 1941. Pirolparret vendte tilbage til samme Lokalitet, hvor de ynglede Aaret forud. 25. Maj om Morgenen blev ♂ hørt og set første Gang, om Eftermiddagen saas ♀, og herefter var Parret under daglig Observation.

Paa Grund af ♂'s Fløjten var det muligt paa Afstand at følge dens Bevægelser, og det viste sig snart, at den hovedsagelig holdt til langs et Spor, som paa den ene Side dannede Grænsen for en Egebevoksning med rigelig Undervækst, paa den anden Side for en lav Rillekultur af Eg med spredte Egeoverstandere.

Om Morgenen den 8. Juni blev Pirolparret gentagne Gange set i Kronerne af to Ege, som stod lige ud til Sporet. Bladene var endnu ikke fuldt udfoldede, saa der var ingen Vanskeligheder ved at gennemsøge Trækronerne. Paa dette Tidspunkt fandtes ingen Antydning til Rede. Efter Middag blev Pirolen taget under Observation fra et Skjul ca. 50 m fra de omtalte Træer, og det lykkedes flere Gange at se ♀ dykke ned til Skovbunden for kort efter at flyve tilbage til Trækronerne. Der kunde ikke være Tvivl om, at Redebygningen var i fuld Gang, selv om det ikke var muligt, at se ♀ havde noget i Næbbet. ♂ fløjtede næsten uafbrudt i Nærheden. Det lykkedes med Forsigtighed at komme ind paa ca. 30 m's Afstand, men stadig var ♀'s Bevægelser paa Jorden skjult i den høje Bundvegetation, det lod sig heller ikke gøre at se, i hvilke af de to tætstaaende Træer der blev bygget. Ved yderligere Avancering blev Parret uroligt, og Observation instilledes i nogle Timer.

Hen under Aften var Pirolerne stadig at finde i de to Ege. ♂ fløj først bort, ♀ forlod Stedet paa en halv Snes Meters Afstand. Der var nu ingen Vanskelighed ved at faa Øje paa den paabegyndte Rede. Pirolen havde denne Gang valgt en Grengaffel inde i Kronen nær Midteraksen; af en eller anden Grund var det mindst tætlovede Træ blevet foretrukket. Reden hang ca. 10 m over Jorden fuldt synlig nedefra.

Den næste Morgen blev et camoufleret Telt opstillet under Træet, og fra den bedst mulige Position fulgtes Redebygningen

gennem en Kikkert 10×45 . Dagen derpaa blev der forsøgsvis taget ca. 20 m Smalfilm af ♀ under Arbejdet. Desværre var Lysforholdene ikke tilstrækkelige og Teleobjektivet ikke fuldt effektivt paa Afstanden. Der blev kun Tale om et Silhuet af Fuglen, som momentvis viste dens Bevægelser.

Redebygningen stod paa i 5 Dage, saa indtraf der Graavejr med lidt Regn, ♀ viste kun liden Arbejdslyst. Under de lange Perioder, Pirolerne var borte, kom en Bogfinke ♀ flere Gange, halede lange Straa ud af Pirolreden, fløj over i en Eg et Stykke derfra og byggede. Saa kom Regnen for Alvor, og Pirolreden hang i flere Dage gennemblødt og tjavset i Gaffelen. Samtidig begyndtes en Slaaning i Egekulturen. Pirolen opgav.

Parret holdt stadig til paa Lokaliteten, og en ny Rede blev bygget i nogen Afstand fra den forladte. Den fandtes lige efter Fuldførelsen og kunde ikke bidrage yderligere til at oplyse noget vedrørende Bygningen. Reden hang ogsaa denne Gang over et Spor og var synlig paa lang Afstand. Da Begyndelsen til den første Rede blev fundet, var Gaffelens Grene allerede omviklet og Løkkerne slaaet, endvidere var det første Anlæg etableret ved Gaffelens Grund tilstrækkeligt til, at ♀ ikke behøvede at bygge fra Grenen men kunde ligge paa Bugen og arbejde. Det viste sig, at Fuglen i vid Udstrækning byggede liggende.

Parret havde delt Rollerne paa følgende Maade. ♂ sad og fløjtede i Redetræets umiddelbare Nærhed. ♀ byggede alene, og kun medens ♂ lod høre fra sig. Som Regel blev ♂ siddende, medens ♀ var ude efter Redemateriale. Naar Parret fløj bort sammen, vendte ♂ først tilbage altid uden Redemateriale, og først efter at den havde forvisset sig om, at der var Fred og begyndte at fløjte, kom ♀ flyvende ind i Redetræet med stærk Fart. Pludselig sad den i Gaffelen, saa sig om, lagde sig til Rette og begyndte at væve. Flere Gange under ♀'s Fraværelse blev ♂ iagttaget siddende i Gaffelen, fløjtende eller med Hovedet paa Sned og betragtede Værket. Den viste overhovedet ingen Tilbøjelighed til at lægge sig eller at fastgøre de løse Ender. Naar ♀ kom, fløj ♂ over i et andet Træ. Fra det tidlige Tidspunkt, Observationerne begyndte, til den næsten færdige Rede blev forladt, var der intet, der tydede paa, at ♂, som det berettes fra flere Sider, deltager i Redebygningen.

En af de Vanskeligheder, Pirolen paa Grund af den specielle Redekonstruktion skal overvinde, er Udformningen af Redeskaalen, som maa foregaa uden Støtte af det Underlag, andre Fugle har i de bærende Grene. Liggende i det første Anlæg ved Gaffelens Grund væver Pirolen nogle Baand tværs over Gaffelen, disse gaar først næsten vandret over og er som Følge heraf ikke tjenlige til at danne Redeskaalens Dybde. Det viste sig, at Fuglen, naar disse Baand var anbragt, lagde sig over dem, spredte Vinger og Hale stærkt ud og foretog nogle hurtige Bevægelser med Næbbet langs Gaffelens Grene. Det saa ganske besynderligt ud, men da Pirolen atter fløj bort, var Baandene ikke længere vandrette, de hang nu i en Bue nedad. Saa vidt det kunde ses nedefra, løste Fuglen Baandene noget op, saaledes at dens Vægt tvang dem nedad, indtil deres Længde passede til at danne Basis for Redeskaalen. For ikke at dumpe igennem Gaffelen spredte Pirolen Vinger og Hale ud over Gaffelgrenene, hvorefter Baandene atter blev fastgjort. Disse Bevægelser iagttoges flere Gange. En anden Ejendommelighed var, at Anlægget efter at være blevet bygget ud fra Gaffelens Grund derefter byggedes ind mod Midten fra de yderste Tværbaand, saaledes at det samledes i to Halvdele, som blev flettet sammen først i venstre Side, derefter i højre, og her stod tilsidst en Aabning tilbage lige under Gaffelgrenen. Det samme svage Punkt kan ses i den anden Rede og Reden fra 1940. Nogen rimelig Forklaring herpaa kan ikke gives. Arbejdet vedrørende Redeskaalen syntes at foregaa indefra. Kun faa Gange byggede Pirolen fra Grenen enten med Hovedet i Gaffelens Retning eller ind i Reden. Paa Fødderne gjorde den stadig et mindre behændigt Indtryk, Bevægelserne med Hovedet var forbavsende hurtige, og Farten, hvormed Fuglen fløj til og fra Reden, virkede ligeledes overraskende. Det lykkedes ikke een eneste Gang at faa Øje paa Redematerialet i Næbbet, før Pirolen sad i Gaffelen.

Paa intet Tidspunkt under Observationerne skete der noget, der kunde bekræfte den Teori, som blev fremsat i dette Tidsskrifts Aarg. 34 Side 95 angaaende Pirolens Fremgangsmaade (Anvendelse af Foden), naar de første Løkker bliver slaæet. Det vil næppe være muligt baade at finde Reden og komme ind paa tilstrækkeligt nært Hold allerede paa det første Sta-

dium, desuden maa Iagttagelsen nødvendigvis ske nedefra og saaledes danne en væsentlig Hindring for at konstatere Fuglens Bevægelser med fuldstændig Sikkerhed.

Observationerne er gjort under de bedste Iagttagelsesforhold, og paa saa kort Afstand man kan vente at opnaa i Naturen, men selv med en god Kikkert kunde der ikke opfattes mere; at komme paa nærmere Hold eller at observere fra Kronen af et nærstaaende Træ vil paa Grund af Pirolens Aarvaagenhed og hysteriske Temperament næppe føre til andet Resultat, end at der begyndes paa en anden Rede, men skal Opgaven løses tilfredsstillende, maa det ske paa ganske kort Hold og ovenfra.

Det er sandsynligt, at opdrættede Piroler i god Kondition og under gunstige Forhold vil skride til Redebygning i en Voliere, og her vil det være muligt, at opnaa de Betingelser som er nødvendige for at løse Gaaden fuldstændigt.

To Storkereder fra 1589.

Af TAGE LA COUR.

I den fynske Biskop JACOB MADSENS Visitatsbog, til hvilken Originalmanuskriptet findes paa Landsarkivet i Odense, omtales i Aaret 1589 to Storkereder paa fynske Landsbykirker. Disse er, saa vidt det har været Forfatteren muligt at konstatere, de ældste omtalte, stedfæstede Storkereder i Danmark.

Under Beskrivelsen af Langaa Kirke, den 24de Marts, nævnes „en Storck Rede paa øster Ende“, og den samme Notits findes den følgende Dag under Gudme Kirke.

I Visitatsbogen, der i 1929—1932 er oversat fra Latin og udgivet ved A. R. IDUM af „Historisk Samfund for Odense og Assens Amter“, har Mester Jacob Madsen udført en Tegning af de visiterede Kirker; skønt disse Rids langt fra kan betegnes som Kunstværker, er de dog af stor kulturhistorisk Betydning, og Storkerederne er, som det ses, afbildet*).

For Langaa Kirkes Vedkommende er ikke senere omtalt

*) Klicheerne er velvilligst udlånt af „Historisk Samfund for Fyns Stift“.